

Dům a osada starších PP (Lovčičky)

Úvod – zlepšení zaostalého stavu sídlištní AE pro SDK oblast výzkumem velatické otevřené zemědělsko-pastevecké osady v Lovčičkách JV od Brna. Je 1. systematickým výzkumem sídliště tohoto druhu v našich zemích a ve středním Podunají vůbec, navíc s možností komplexního vyhodnocení získaného pramenného materiálu. Byla zde odkryta necelá 1/3 předpokládané plochy osady (-> oprávnění k některým závěrům, které však nejsou zcela doložené).

Topografická poloha – obec Lovčičky v okrese Vyškov, cca 260 m. n. m. na SZ úpatí Ždánského lesa v JV části úvalu (Vyškovské brány), který V od Brna odděluje český horský masiv (Drahanská vrchovina) od nejzápadnějšího výběžku Karpat (Chřibů a Ždánského lesa). V tomto probíhala hranice mezi SD a L okruhem K PP. poměrně velmi husté velatické osídlení (v oblasti mezi Brnem a Vyškovem zasahovalo nejdále k severu) pronikla několika úrodnými sprašovými údolíčky od severozápadu hluboko do Ždánského lesa. Osada v údolí lovčičského potoka byla proto táhlými příčnými výběžky hlavního hřebene izolovaná od nejbližších osad sousedních údolíček v Milešovicích a v Bošovicích.

Lokalita v Lovčičkách se nachází v západní části katastru v trati „Žleby“ ve výšce 250-260 m. n. m. a její rozsah lze odhadnout zhruba na 4 ha. Osada byla vybudována na mírném svahu klesajícím severovýchodním směrem k poměrně úzkému údolí místního potoka; od jeho záplavové rovinky, na níž byly donedávna bažiny a rybníčky, ji odděloval málo znatelný terasovitý zlom. Pohřebiště se nacházelo nad osadou téměř na vrcholu vyvýšeniny. Úrodné sprašové podloží tohoto údolí, chráněného od severu a od východu až 60 m vysokou strmou bariérou táhlého návrší, poskytovalo vhodné podmínky pro obdělávání půdy a pastevectví a bezprostřední sousedství zalesněného Ždánského lesa i pro lov zvěře.

Časové zařazení – starší eneolit (KNP), starší DB (ÚK), převážně mladší DB; 295 jam velatické fáze SD PP

Nálezy hmotné kultury jsou výlučně ze zahloubených objektů (zásobních sklípků a „stavebních“ jam).

V našem prostředí typ. velatické – jasné půdorysy domů s pravidelnými velkými rozestupy větších kůl. jamek.

Stavba E – eneolitická ? – v okolí eneolitické domy – jiná technika – lehčí stěny z vyplétaného proutí vymazaného hlinou mezi svislými kůly s malými rozestupy ->velatické mladobronzové domky -> mladší DB

Staršímu velatickému stupni náleží bronzová dýka s jazykovitou rukojetí, mezi nejmladší prvky patří amfory s pásem vodorovných žlábků na pohrdlí a koflíky s pásovou výrobou tzv. attinského charakteru.

Těžištěm osídlení byl střední a vrcholný stupeň Velatice – Očkov.

O dlouhodobém životě v osadě svědčí např. časté zdvojení kůlových jam (opravy), velký počet zásobních sklípků či superpozice staveb.

Forma a způsob stavby domů – kůl. jamky do spraš. podloží. Podlaha na úrovni terénu, ohraničení stěn obvodovými sloupy – kostra stěn, kůly i uvnitř -> střecha

Kůlové jamky – kruhový nebo lehce oválný půdorys o průměru 20-80 cm (převážně 40-60), a většinou se kotlovitě zahlubovaly 0-45 cm (průměrně 10-20 cm) pod horní úroveň sprašového podloží

Tvar a velikost domů – půdorysy převážně pravidelný obdélný či čtvercový tvar se zastavěnou plochou 7, 30 m² (AT) – 187, 10 m² (AS)

Dle rozdílné stavební techniky stěn: I. Půdorysy s prav. velkými rozestupy větších kůl.jamek (40 půdorysů); II. Půdorysy s prav. i méně prav. malými rozestupy větších kůl. jamek (4 p. – E, U, W, X); III. Půdorysy s menšími i většími rozestupy drobnějších kůlových jamek (3 p. – AB, AS, AV); IV. Půdorys vymezený ze 3 stran základovým žlábkem (p. AF)

Stěny – prameny – kůl. jamky a zlomky mazanice s otisky proutí, kulatiny a přitesávaného či štípaného dřeva; nosná kostra stěn – svislé kůly (15-30 cm)

I.– otisky kulatiny 8-25 cm (výjimečně 37 a 42 cm), snad přitesávaného a štípaného dřeva

II. a III. – proutěný výplet

Vchod – jen stavba E – 2 jámy v JV stěně o průměru 60 cm a zahloubení 30 cm, 230 cm vzdáleny; jinde nejspíše J strana – slunce a závětrí

Střecha – nejspíše dvouspádová sedlová střecha se 2 štíty; čtvercový půdorys – stanová?; E, AK – valbová?

Vnitřní členění – některé předsínka; stavba E – trojlodní uspořádání kůlů – alespoň 2 části

Vnitřní vybavení domu – ohniště – nedochováno – zlomky – zlomky roštů buď klenutých keramických pecí či rošt. krbů s kruhovými průduchy

Zásobní sklípky a hliníky – 275 cm kruh prům. 50 – 260 cm (100-120) úzké válcovité hrdlo silně kuželovitě se rozšiřující; hliníky - rozsáhlé nepravidelně členěné jámy s rovným dnem, „stavební“ či „materiálové“ jámy – pravděpodobně souvisejí s těžbou hlíny; 4: 6x5 a 11x7m až 185 cm hluboké

Pohřebiště – Z cca 20 – 30 m od předpokládaného okraje – 2 velatické hroby, zbytek rozorán.

Bouzek: Podobné kůlové stavby – jak půdorysem, konstrukcí a zdůrazněnou polohou v centru komplexu staveb jako v Lovčičkách - jsou známy ze svatyní v Kalapodi, Aigeiře, v Eretrii, Thoriku i na jiných místech. 2. stavba – dlouhá dvoulodní hala – obdoby v řeckých stoách – zřízeny v řeckých svatyních (shromažďovací & reprezentační funkce) polokruhová konstrukce – HB1 -> apsidy v raných řeckých výstav. domech a svatyních. E dřevěná architektura podobně jako zbroj, zbraně, etc. -> ze severu vzor Řeků, Etrusků, Římanů

Rozšíření – analogie – 13. stol. př. Kr. – meče a zbroj, evropské solární symboly s ptáky – ptačí bárka a její obdoby – zřejmě souviselo s novým náboženským poselstvím, které se tam rozšířilo. zlatý z pokladu Artemisie na Délu z 12. či 11. stol. př. Kr. má nejbližší obdoby až ve střední Evropě, mj. na Plzeňsku, z Au drátu s navlečenými jantarovými perlami ve VČ L , etc., také středoevropské obdoby řecké chrámové architektury DH byly sotva náhodné, byly součástí náboženských představ a idejí, které se tehdy do egejské oblasti a ještě dále na východ ze severu rozšířily, a které pomáhaly formovat řeckou kulturu rané DH. Dionýsos přišel do Řecka přes Thrákií, Orfeus byl thráckým králem, Apollón měl úzký vztah ke svým Hyperbolejčům u východní části Baltského moře, odkud také byly vysílány delegace hyperbolejských panen. I velký dům v Lovčičkách je tak součástí daleko rozsáhlejšího příběhu, což už Říhovský v době svého výkopu tamního sídliště velatické kultury předpokládal.

Závěry – nejběžnějším domem je jednoduchá a poměrně malá povrchová stavba obdélného či čtvercového půdorysu bez prokazatelného většího členění (viz I. skupina)

Stavba E – (144, 5 m²) – přechodná stavba od velkých dvoulodních staveb (neolit/eneolit , DB) k pravidelnému trojlodnímu uspořádání kůlů.

AS – 188 m² – stáje a pastevecký charakter – lehká konstrukce

Hlavní náplní se obyvatel osady se dá tedy předpokládat zemědělství a chov dobytka.

Literatura:

- Říhovský, J., Hospodářský a společenský život velatické osady v lovčičkách, PA LXXIII/1, 1982, str. 5-56

- Bouzek, J., Velký dům v Lovčičkách a počátky řecké chrámové architektury, Pravěk NŘ 2004/14, str. 163-178